

Att upphandla för framtiden

Kommunmarknaden 17.9.2025

Eeva-Riitta Högnäs, ledande jurist

Diskussionsteman

1

Upphandlingslagens ändring
gällande anknutna enheter:

- Vad betyder det?
- Vad är reformens tidtabell?

2

Finns det alternativ?

- Ramavtal via inköpscentral
- Upphandlingsringar
- Egen upphandling

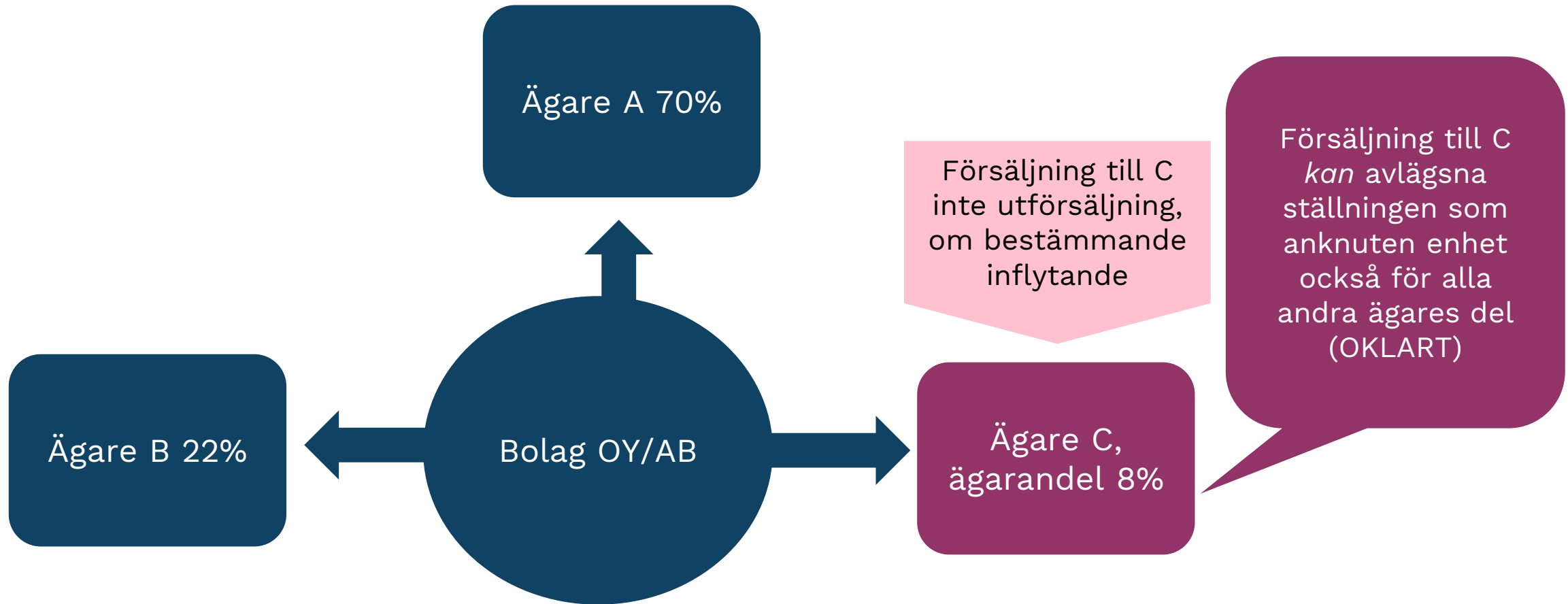
Upphandlingslagens reform

Anknutna enheter

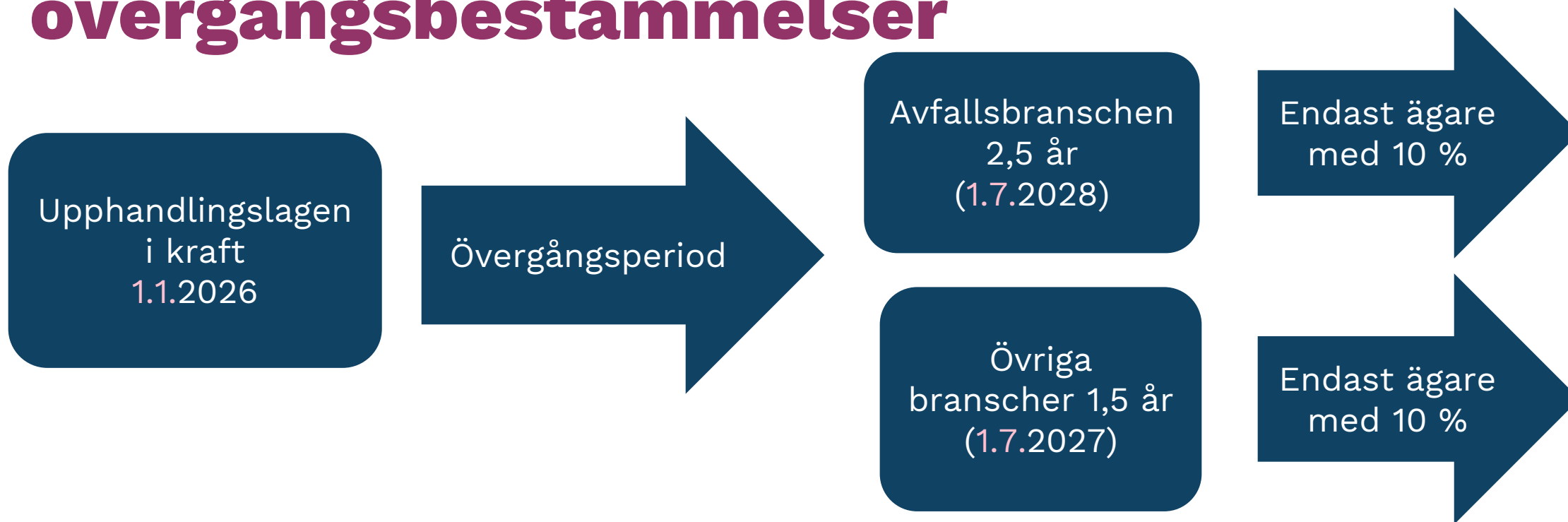
”För ägande av anknutna enheter införs en minimiägarandel med beaktande av allmänt intresse (10%)”

Statsminister Orpos regeringsprogram

Mekanismen för 10% ägande

Upphandling med anknutna enheter: övergångsbestämmelser

- Oberoende av kravet på ägarandel kan den upphandlande enheten ingå nya tidsbegränsade kontrakt med sin anknutna enhet till och med 30.6.2026. Giltighetstiden för sådana kontrakt får inte överstiga ett år
- Efter ikraftträdandet av lagen ska den upphandlande enheten säga upp de kontrakt som ingåtts med stöd av 15 § så att de upphör i enlighet med övergångsbestämmelserna

Samtidigt svarar rättspraxis på frågorna

Sarastia-beslutet MD 154/2024 väntar på ställningstagande av HFD

- *På basen av det konstaterade anser marknadsdomstolen att Sarastia Oy inte kan anses utgöra en anknuten enhet till Vanda och Kervo välfärdsområde och välfärdsområdets upphandling hos bolaget kan inte lämnas utanför tillämpningsområdet av upphandlingslagen på basen av bestämmelserna i upphandlingslagens 15 §*
- Bestämmande inflytande uppfylldes varken genom aktieinnehavet, i styrelsen, i nomineringskommittén, i delegationen eller genom en helhetsbedömning

Upphandlingslagen väntar på beslut

Enligt vad som meddelats står man fast vid bestämmelsen om 10 % ägarandel

- De 620 utlåtanden som lämnades till arbetsgruppens betänkande var huvudsakligen kritiska
 - Skrivelser i media både för och emot under hela sommaren
- Avsaknaden av konsekvensbedömning är ett betydande problem
 - Rådet för bedömning av lagstiftningen kommer att granska tillräckligheten av den gjorda bedömningen innan behandling i riksdagen
- Regleringen av undantag oklart
 - Diskussioner kring branschspecifika undantag, såsom avfallsbranschen, samt kostnader som tillfaller små kommuner

Tidtabellen för ändringen

Politisk linjedragning → RP:s finslipning

Rådet för bedömning av lagstiftningen (6-8 v.)
→ möjlig ändring av RP

Regeringens proposition till riksdagen (vk 48?)

Lagen i kraft (1.1.)2026

Övergångsperiod 1,5 år (avfallsbranschen 2,5 år)?

Bolagen föremål för granskning

Avfallshantering
(ej transport)

ICT-stödfunktioner

Ekonomi- och
personalförvaltning

Textilvård

Matförsörjning

Utveckling och
turism

Påverkan på kommunernas verksamhet

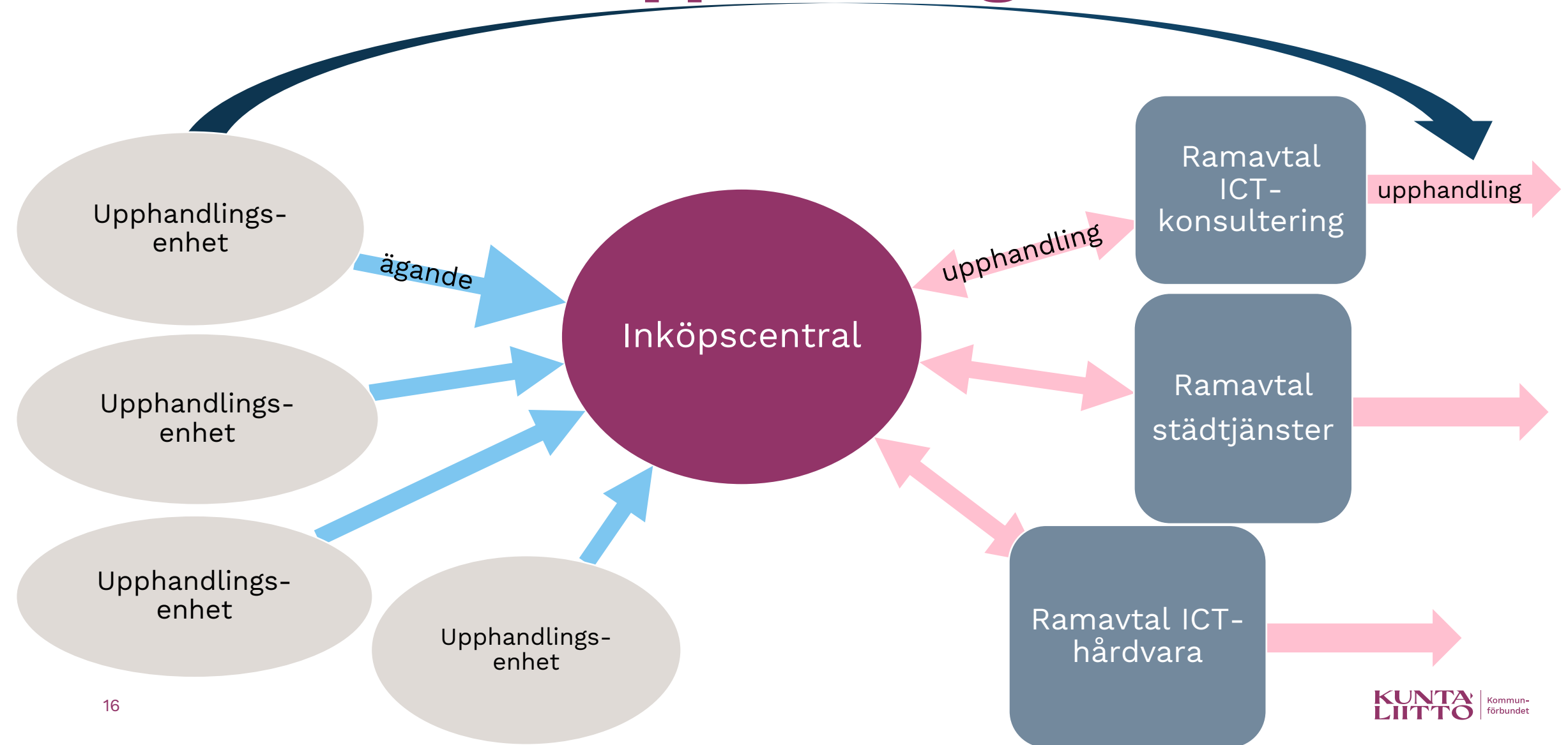
- Förverkligandet skulle innebära betydande förändringar i kommunkoncernernas ägarstrukturer och mekanismer för organisering av tjänster
 - **I praktiken behöver bolagen upplösas och byggas upp på nytt**
- Enligt KKV:s utredning skulle följderna riktas speciellt mot **små och medelstora kommuner och välfärdsområden**
 - Kostnaderna för att producera tjänsterna stiger
 - Tillgång av kunskandet inom upphandling t.ex. inom ICT- branschen skulle försvåra verksamheten
- Enligt KKV:S utredning skulle **ändringen inte direkt leda till en sådant resultat där kommunerna skulle börja köpa tjänster från marknaden.** Detta har varit antagandet i regeringsprogrammet
 - Också återgång till egen verksamhet
 - Också ingen förändring; 85% av anknutna enheterna har under 10 ägare
- Om lagändringen framskrider i enlighet med skrivelserna i regeringsprogrammet, leder det till stora och dyra förändringar inom kommunsektorn

Exempel på kostnader

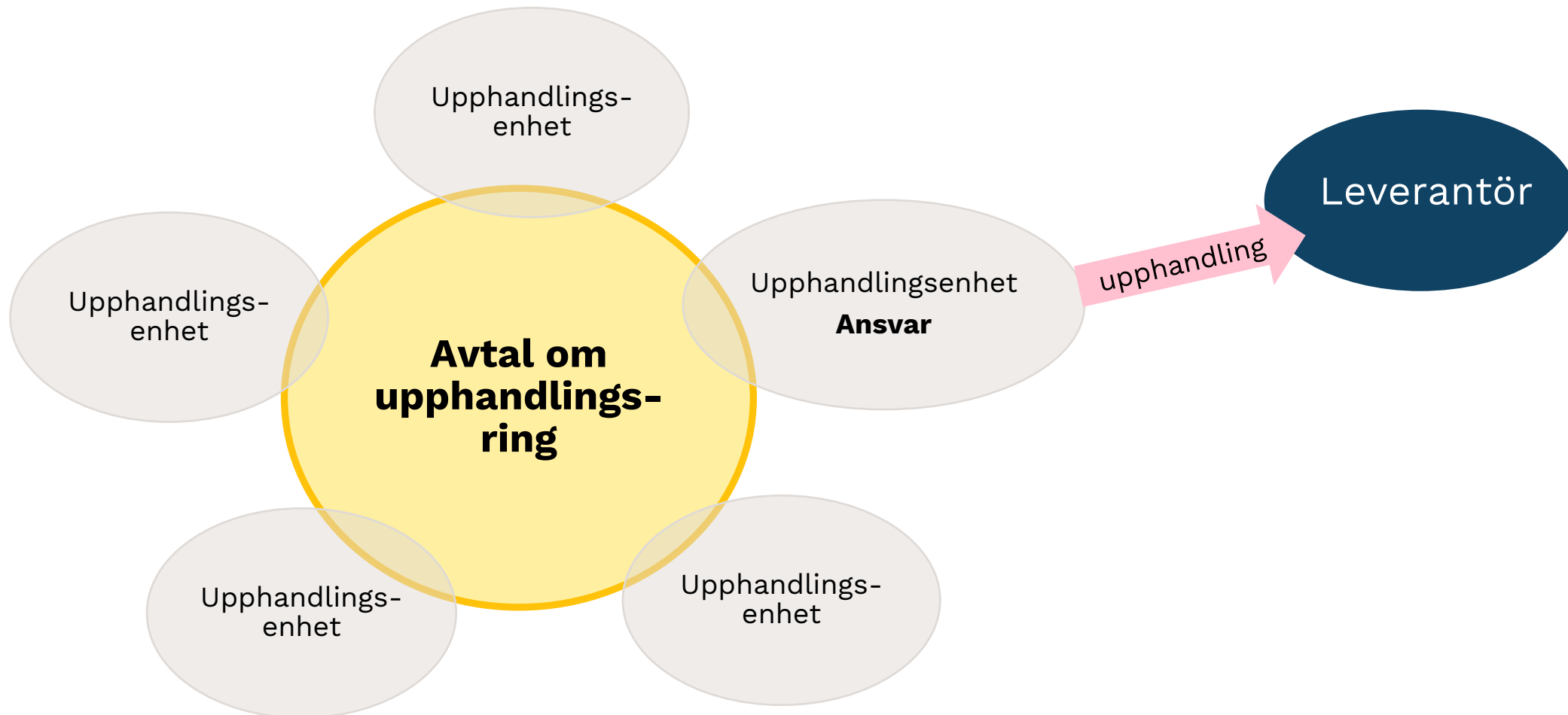
- Övergångskostnader är åtminstone:
 - Ägarrelaterade och andra arrangemang
 - Utredningar, prissättning, möten och förhandlingar, nya registreringar
 - Organisering, uppsägning och förhandling av existerande avtal
 - Överföring av tjänster i praktiken
 - Den nuvarande infrastrukturens öde
 - Organisering som egen verksamhet
 - Personalkostnader
 - Investeringar
 - Igångsättning av verksamheten
 - Organisering som köpt tjänst
 - Resurser för konkurrensutsättning / anskaffning av resurser för konkurrensutsättning
 - Det privatas olika kostnadsstruktur (täckning)
 - Kontinuitet/beredskapsplanering

**Vad finns det för
alternativ?**

Gemensamma upphandlingar

Upphandlingsring

Är de riktiga alternativ?

- Till en del, men:
 - Avtalshantering fattas
 - Koordination och integrationer fattas
 - Kräver kunskap inom organisationen
- De är enskilda upphandlingar i stället för helhetstjänster
 - T.ex. ICT-servicehelheten kan innefatta tiotals skilda upphandlingar
- De är mera sårbara
 - Exempel från koronatiderna

Vad ska man då göra?

Analys för produktionssätt och medvetna beslut

Ny
publikation
av
Upphandling
i Finland

**Vad kostar och innebär
egen produktion?**

**Vad kostar och innebär
gemensamt
upphandlande?**

**Vad kostar och innebär
ett nytt in house-bolag
eller ordnande via en
samkommun?**

**Vad kostar och innebär
upphandlingar från
marknaden?**

Tack.

Eeva-Riitta Högnäs

Ledande jurist

+358 41 506 3414

eeva-riitta.hognas@kuntaliitto.fi

hankinnat@kuntaliitto.fi

www.kuntaliitto.fi

www.kommunforbundet.fi